

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, vtrum multi habitus poßint esse in vna potentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

ARTICVLVS III.

Vtrum habitus corrumpatur, vel diminuatur per cessationem ab opere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod habitus non corrumpatur, aut diminuatur per cessationem ab opere. Habitibus n. permanentiores sunt, quae passimiles qualitates, ut ex supradictis apparet, sed passimiles qualitates non corrumpuntur, neque diminuuntur per cessationem ab actu. non enim albedo diminuitur, si n. immutet, neque calor si non calefaciat. ergo neque habitus diminuuntur, vel corrumpuntur per cessationem ab actu.

Prat. Corruptio & diminutio sunt quedam mutationes, sed nihil mutatur absque aliqua causa motuente. cum igitur cessatio ab actu non importet aliquam causam mouentem, non uidetur, quod per cessationem ab actu possit esse diminutio, vel corruptio habitus.

Prat. Habitus scientiae & uirtutis sunt in anima intellectua, quae est supra tempus: ea uero quae sunt supra tempus, non corrumpuntur, neque diminuuntur per temporis diuinitatem. ergo neque huius habitus corrumpuntur, vel diminuuntur per temporis diuinitatem, si diu aliquis absq; exercitio permaneat.

SED CONTRA est, qd* Philo. in li. de longitudine & breuitate uirtutis dicit, q; corruptio scientia non solu-

rum. non loquitur, sed etiam obliuio. & est in 8. Ethic. dici-

ge. a. primitur, quod multas amicitias inappellatio dissoluit. &

cadem ratione alii habitus uirtutum per cessationem

ab actu diminuuntur, vel tolluntur.

RESPON. Dicendum, q; sicut dicitur in 8. Phys. Aliquid potest mouens dupliciter. Vno modo, p se, q; mouet secundum rationem propriæ formæ, sicut ignis calefacit. Alio modo per accidens sicut id, quod remouer prohibens, & hoc modo cessatio ab actu causat corruptionem, vel diminutionem habituum, inquantum. remouet actu, qui prohibebat causas corrumpentes, vel diminuentes habitum. Dictum est enim, quod habitus per se corrumpuntur, vel diminuuntur ex contrario agente. uñ quomcunq; habituum contraria subcrescunt per te-

poris tractum, quae oportet subtrahi per actu ab habitu procedentem, huiusmodi habitus diminuuntur, vel etiam tolluntur totaliter per diuinitam cessationem ab actu, ut patet etiam in scientia, & in uirtute. Manifestum est enim, quod habitus uirtutis moralis facit hominem promptum ad eligendum medium in operationibus & passionibus: cum autem aliquis non uitetur habitu uirtutis ad moderandas passiones, vel operationes proprias, necesse est quod prouenant multæ passiones, & operationes preter modum uirtutis ex inclinatione appetitus sensitivus & aliorum, que exterius mouent; unde corrumpitur uirtus, vel diminuuntur per cessationem ab actu. Similiter etiam est ex parte habituum intellectualium, secundum quos est homo promptus ad recte iudicandum de imaginatis. Cum igitur homo cessat ab usu intellectualis habitus, insurgunt imaginaciones extraneæ, & quandoque ad contrarium ducentes, ita quod nisi per frequenter usum intellectualis habitus quodammodo succidantur, vel comprimantur, redditur homo in minus aptus ad recte iudicandum, & quandoque totaliter disponitur ad contrarium: & sic per cessationem ab actu diminuuntur, vel etiam corrumpit intellegentia habitus.

AD PRIMVM ergo dicendum, q; ita tamen calor per cessationem a calefacto corrumpetur, si per

hoc increaseret frigidum, q; est calidi corruptuum. **A**D SECUNDVM Dicendum, q; cessatio ab actu est mouens ad corruptionem, vel diminutionem, sicut remouens prohibens, *ut dictum est.

In corp. art.

AD TERTIVM Dicendum, quod pars intellectua animæ secundum se est supra tempus, sed pars sensitiva subiacet tempori, & ideo per temporis cursum transmutatur quantum ad passiones appetituæ partis, & etiam quantum ad uires apprehensivas. unde Philosophus dicit in 4. Phys. *Quod tempus est causa obliuionis.*

Text. 117. &
118. co. 2.

QVAESTIO LIII. **S**uper quest. quinque gessima quarta articulatum primum.

De distinctione habituum, in quatuor articulos divisum.

DE INDE considerandū est de distinctione habituum.

CIRCA hoc queruntur quatuor.

Primo, Vtrum multi habitus possint esse in una potentia.

Secondo, Vtrum habitus distinguantur secundum obiecta.

Tertio, Vtrum habitus distinguantur secundum bonum & malum.

Cuarto, Vtrum unus habitus ex multis habitibus constituantur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum multi habitus possint esse in una potentia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod non possint esse multi habitus in una potentia. Eorum n. q; secundum idem distinguuntur, multiplicato uno multipli cat & aliud: sed secundum idem potentia & habitus distinguuntur. Secundum alio & obiecta. similiter ego multiplicatur. non ergo possunt esse multi habitus in una potentia.

Prat. Potentia est uirtus quædam simplex, sed in uno subiecto simplici non potest esse diuersitas accidentium, quia subiectum est causa accidentis; ab uno autem simplici non uidetur procedere nisi unum, ergo in una potentia non possunt esse multi habitus.

Prat. Sicut corpus formatur per figuram, ita potentia formatur per habitum, sed unum corpus non potest simul formari diuersis figuris; ergo neque una potentia potest simul formari diuersis habitibus. non ergo plures habitus possunt esse in una potentia.

SED CONTRA est, qd intellectus est una potentia, in qua sunt diuersarum scientiarum habitus.

RESPON. Dicendum, q; sicut

Prima Secundus S. Thomas.

In 1. ar. q. 5. ad uerte Noutie, ne faliatis in similitudine habituini materie ad formam aquæ agens, & potentia ad habitum, aquæ obiectum. Inducitur enim, & tenet quantum ad determinationem, ad unitatemque actus ab uno agente, sed non est extendenda ad unitatem materie, nam oppositum intenti se queretur. I. q; sicut in una materia non potest simile esse nisi una forma, sic nec in una potentia plures habitus. Similiter non est extendenda ad proportionem formæ & habitus quod ad similitudinem, propter eandem causam, unde elio cau^o, ut proportionalis similitudo quod ad explicita tantum in litera intelligatur, & non falleris.

Prat. In responsione ad primum ipsum pri mi articuli aduerte, quod littera non dicit quod omnis diuersitas generica obiecto rum constituit diuersitatem potentiarum, quoniam hoc manifeste est falsum, nam mathematica, & metaphysica, & naturalis, & moralis manifeste habent obiecta diuerorum generum, de theologia quoque in principio prima pars dicitur, quod distinguuntur genere a mathematica. & uere sic est, quia distinguuntur generis scibilis, sed factum est huic litteræ, quod diuersitas aliqua obiectorum generica constituit diuersitatem potentiarum. Præfens enim responsio in hoc stat, quod diuersitas potentiarum est necessaria generica, habi-

2.2. q. 47. 4r.
5. cor. & 3.
di. 33. q. 1. ar
ti. 1. q. 1. cor.
& dist. 35. q.
2. art. 3. q. 2.
ad 3. & uer.
q. 15. ar. 2. ad
11. & uer. q.
1. ar. 12. ad 4.

O 3 tum

Q V A E S T. L I V I I .

6.49 art.4.

tuum uero nō est ne-
cessario generica, sed
specifica: ex hoc enim
patet, quo d' multipli-
catus habitibus, non
oportet multiplicare
potentias, sicut nec
multiplicari species
generica. Quia aut
est illa difficultas generi-
ca constitutio, diu-
nitatem potentiarum,
& que non differt utere
alium negoni est,
& erit quartus spe-
cialis.

D. 205.

q. 57. art 2. q.
51. art. 1.

supradictum est, * habitus sunt di-
spositiones quædam, aliqui in
potentia existentes ad aliquid si-
ue ad naturam, siue ad opera-
tionem vel finem naturæ. Et de illis
quidem habitibus, qui sunt dispo-
sitiones ad naturam, manifestum
est quod possunt plures esse in uno
subiecto, eo quod unius subiecti
possunt diuersimode partes acci-
pi, secundum quarū dispositionē
habitus dicuntur, sicut si accipiā
tur humani corporis pars humores,
prout disponuntur secun-
dum naturam humanam, est hab-
itus vel dispositio sanitatis. Si uero accipiantur partes
similes, ut deriu& ossa, & carnes, carum dispositio
in ordine ad naturam, est fortitudo, aut macies. Si uero
accipiantur membra, ut manus, & pes, & huiusmo-
di, earum dispositio naturæ conueniens, est palechri-
tudo, & sic sunt d' plures habitus, vel dispositioes in
codem. Si uero loquamur de habitibus, qui sunt dis-
positiones ad opera, qui proprie pertinent ad poten-
tias, sic etiam contingit unius potentiae esse habitus
plures: cuius ratio est, quia subiectum habitus est po-
tentia passiva, ut supra dictum est. * Potentia n. acti-
ua tantum non est alius habitus subiectum, ut ex
supradictis patet. * Potentia autem passiva compara-
tur ad actum determinatum unius speciei, sicut ma-
teria ad formam, eo quod sicut materia determina-
natur ad unam formam per unum agens, ita etiam
potentia passiva a ratione unius obiecti actum deter-
minatur ad unum actum, in sp̄m. uñ sicut plura obie-
cti possunt mouere unam potentiam passivam, ita
una potentia passiva potest esse subiectum diuersorum
actuum vel perfectionum l'm sp̄m. Habitum autem
sunt quedā qualitates, aut formæ inherētes potentiæ,
q.b. inclinat potentia ad determinationem actus l'm
speciem, uñ ad unā potentiam possunt plures habi-
tus pertinere, sicut & plures actus specie differentes.

Text. 16. &
33. tom. 3.

Cap. 1. post
med. tom. 5.

D. 1156.

D. 50.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut in reb⁹
naturalibus diuersitas specierum est scđm formam;
diuersitas autē generum est secundum materiam, ut
dī in 5. Meta. * Ea.n. sunt diuersa genere, quorum est
materia diuersa: ita etiam diuersitas obiectorum se-
condum genus, facit distinctionem potentiarū. Vñ
Philos. dicit in 6. Eth. † qđ ad ea quae sunt generē alte-
ra, sunt etiam animæ particulae. Diversitas uero
obiectorum secundum speciem, facit diuersitatem
actuum secundum speciem, & per consequens habi-
tum. Quæcumq; autem sunt diuersa genere, sunt ēt
sp̄m diuersa, sed nō convertitur: & ideo diuersarū po-
tentiarū sunt diuersi actus specie, & diuersi habi-
tus: non autem oportet quod diuersi habitus sint di-
uersarū potentiarū, sed possunt esse plures uni⁹:
& sicut sunt genera generum, & species specierum, K
ita etiam contingit esse diuersas species habituum, &
potentiarum.

AD SECUNDVM dicendum, qđ potentia est si sit
qdē simplex secundum essentia, est tamen multiplex
uirtute, secundum quod ad multos actus sp̄m differē-
tes se extendit: & ideo nihil prohibet in una potentia
esse multos habitus specie differentes.

AD TERTIVM dicendum, qđ corpus formatur p̄ figu-
ram sicut per propriam terminationem. habitus aut
nō est terminatio potentiae, sed est dispo ad actum,
sicut ad ultimum terminū: & ideo non possent esse
uni⁹ potentiae simul plures acti⁹, nisi forte l'm qđ
vnu⁹ comprehenditur sub alio: sicut nec uni⁹ cor-

A R T I C. II.

poris plures figuræ, nisi secundū
quod una est in alia, sicut trigonū
i tetragono. Nō n. potest ītellect⁹
simil multa acti⁹ intelligere, pō
tamen simil habitu multa scire.

id est bōp. iusq; V. mībōp. 20.
ARTICULYS III.

Vtrum habitus distinguantur secun-
dum obiecta.

AD SECUNDVM sic procedit.
Vñ qđ habitus non distinguuntur
l'm obiecta. Contraria sunt
specie differentia, sed idem habi-
tus scientia est contrariorum, si
cuit medicinali & ḥagri, non er-
go secundum obiecta specie dif-
ferentia habitus distinguuntur.

¶ 2 Præt. Diuersæ scientie sunt di-
uersi habitus, sed idem scibile per-
tinet ad diuersas scientias. sicut ter-
ram esse rotundam, demonstrat
naturalis & astrologus, ut dicitur
in 2. Phys. * ergo habitus non dis-
tinguuntur secundum obiecta.

¶ 3 Præt. Eiusdem actus est idem
obiectum, sed idem actus potest
pertinere ad diuersos habitus vir-
tutum, si ad diuersos fines refera-
tur. sicut dare pecuniam alicui, si
sit propter Deum, pertinet ad chari-
tatem: si uero sit l'm debiti sol-
lendum, pertinet ad iustitiam. ergo ēt
idē obiectū potest ad diuersos habi-
tus pertinere. nō ergo ēt diuersitas
habitū īm̄diuerſitatem obiectorū.

SED CONTRA. Actus differunt
specie secundum diuersitatē obie-
ctorum, ut supra dictum est. * sed
habitus sunt dispositiones qđam
ad actus: ergo ēt habitus distin-
guuntur secundū diuersa obiecta.

RESPON. dicendū, qđ habitus
& est forma quadam, & est habi-
tus. Potest ergo distinctio habi-
tuum l'm speciem attendi aut se-
cundum communē modū, quo
formē specie distinguuntur, aut l'm
propriū modū distinctiōis habi-
tuum. Distinguuntur siquidem
formē adiuncti secundū diuersa
principia acti⁹, eo qđ omne agēs
facit simile l'm speciem, habitus
autē importat ordinē ad aliquid;
omnia autē, qua dicitur l'm ordi-
nen ad aliqd, distinguuntur se-
cundum distinctionem eoru, ad
quę dicuntur. Est autē habitus dis-
pō quædam ad duo ordinata,
. ad naturam, & operationē cōse-
quentem naturam. Sic īgr̄ secūdū
tria habitus sp̄e distinguuntur.
Vno qđem modo, secundū prin-
cipia acti⁹ talium dispōnum;
aliō uero modo, secundū natu-
ram: tertio uero modo, secundū
obiecta sp̄e differentia, ut perse-
quuntur explicabitur.

Super qđ s. quinq; 5
ētēm quārtaria
iūm secundū.

I Narticulo secundo
dubium occurrit
ex Scoto in prima qđ
fitione prologi primi
tententiarum, uerba
huius articuli inde-
cente, peruerbe expo-
sa netio a f. uel
ab altero. Accepum
eit enim hac litera,
quod ibi est idem
scibile, puta, quod
terra est rotunda per
philosophiam natu-
ralem & astrologiam, da-
quod ibi non finit am
scientiū habitus, sed
sunt distincte forme,
qua non distinguuntur
per obiecta, sed
per principia acti⁹.
In corpore name
dicitur, quod habi-
tus inquantum for-
ma, distinguuntur
per obiecta: & in re
sponsione ad secun-
dum dicunt, quod
media sunt principia
acti⁹. Conta
hanc tententia ar-
guit duplicit, pri-
mo, quia impossibil-
le est aliqua indi-
stincta esse secun-
dum inferiorū præ-
dictū, & distincta secun-
dum superiorū: for-
ma autem est super-
ioris ad habitum,
ut pater. Secundo,
quia hoc supponit,
obiecta distinguere
habitū in alio
genere cauſa, quam
effectus, quod fal-
sum est, si aliquo
modo cantū distin-
ctionem habi-
tuum.

Ad hāc dicitur,
quod falsa est in pri-
mis interpretatione litera-
re, neque enim
hoc somnauit diuis
Thomas, sed inten-
dit, quod quia habi-
tus & forma & habi-
tus sunt, utraque for-
tiri possunt distincti-
ua, feliciter propria
formarum, & propria
habitum, & non quod cum di-
stinctione illarum
sunt indistinctio ho-
rum, unde in propo-
sito utraq; distinctio
concurrunt, si acti-
uorum & obiectori
formalium. Terrā
esse rotundam, & eff-
tū obiectū forma
le, & p alii mediū
scientiū est respectu
astrologie & philo-
sophie naturalis, ut
pater: nec opus est af-
ferendo unum, affir-
re semper aliud, un-
de